

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΣΑΒΒΑΤΟ 11 ΜΑΪΟΥ 2024

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

(ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να αιτιολογήσετε με συντομία γιατί:

- α. η σημασία του εξωτερικού εμπορίου ήταν σημαντική κατά τον 19^ο αιώνα.
- β. αποτελούσε κεντρικό σημείο των κυβερνητικών σχεδιασμών η δημιουργία κεντρικής κρατικής τράπεζας.
- γ. κατά τον 19^ο οι τάξεις οδηγούσαν στον πολυτεμαχισμό των εθνικών γαιών.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Κατά τον πρώτο αιώνα του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους την πρώτη θέση στις εξαγωγές είχε η σταφίδα.
2. Η πιο γνωστή περιοχή μεταλλευτικής δραστηριότητας κατά τον 19^ο αιώνα στην Ελλάδα ήταν το Λαύριο.
3. Οι «εθνικές γαίες» ανήκαν αποκλειστικά στο οθωμανικό δημόσιο.
4. Η κατασκευή του ελληνικού σιδηροδρόμου ξεκίνησε λίγα μόλις χρόνια μετά την ανεξαρτησία, το 1835.
5. Το 1840 τα ελληνικά πλοία είχαν χωρητικότητα 200.000 τόνους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

α. Ποια ήταν η κατάσταση των υποδομών του ελληνικού κράτους το 1830; (μον. 4)

β. Ποιες ήταν οι δυσκολίες διανομής των εθνικών γαιών στη Στερεά Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα; (μον. 8)

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

α. Ποιους ρυθμούς ακολούθησε η βιομηχανική ανάπτυξη από το 1870 και μετά; (μον. 5)

β. Ποια άλλα μεγάλα δημόσια έργα ολοκληρώθηκαν στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα εκτός από τη βελτίωση των χερσαίων συγκοινωνιών και την πύκνωση του οδικού δικτύου; (μον. 8)

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται:

α. να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Μεγάλης Ιδέας και τους τρόπους που εκφράστηκε από την πολιτική και την κοινωνία (μον. 10)

β. να αναφέρετε τις επιπτώσεις της στην οικονομική και πολιτική ζωή (μον. 15).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η Μεγάλη Ιδέα υπήρξε ένα από τα πιο μεγαλόπνοα προγράμματα εθνικής ολοκλήρωσης και αναπτύξεως στη Ν. Βαλκανική: προέβλεπε την απελευθέρωση και την ενσωμάτωση όλων των ιστορικών ελληνικών χωρών, δηλαδή της Θεσσαλίας, της Μακεδονίας, της Θράκης, των Επτανήσων, των Δωδεκανήσων, της Κρήτης, της Κύπρου, της Μικράς Ασίας και του Πόντου σε μια «Ελληνική Αυτοκρατορία». Παράλληλα και ταυτόχρονα υπήρξε ένα άλλο ελληνικό ρεύμα που συνέδεε την απελευθέρωση των ιστορικών ελληνικών χωρών, το οποίο προϋπήρξε της Μεγάλης Ιδέας. Ήταν ο φωτισμός της Ανατολής διά των φώτων της Δύσεως. Στον φωτισμό αυτό, η Ελλάς θα είχε τον ρόλο του «φάρου» της Δύσεως στην Ανατολή. Η Μεγάλη Ιδέα γεννήθηκε στη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, μολονότι πολλά χαρακτηριστικά της κυοφορούνταν πριν από τον Αγώνα.

Απόσπασμα από άρθρο του Ιωάννη Σ. Κολιόπουλου¹ από την «Καθημερινή», 12.06.2011

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η Μεγάλη Ιδέα είχε ένα επιπρόσθετο πλεονέκτημα: ήταν ιδέα βαθύτατα δημοφιλής στα πλατιά στρώματα του πληθυσμού. Η ιδέα αυτή είχε έναν έντονα λαϊκό χαρακτήρα, ο οποίος οφειλόταν όχι μόνο στην ιστορική της προέλευση, αλλά και στο ότι την ασπάζονταν τα λαϊκά κυρίως στρώματα σε όλη την περίοδο του 19ου αιώνα. Ο απλά λαϊκός χαρακτήρας της Μεγάλης Ιδέας δε βρέθηκε ασφαλώς σε αντίθεση με την προοπτική της αστικής αναπτύξεως, ιδίως μετά το 1880. Αντίθετα μάλιστα, σε εποχές ανόδου του αστισμού, όπως μετά το 1880, τα αστικά κινήματα συγχέονταν με τα λαϊκά. Αυτό είναι ακόμα περισσότερο αισθητό όταν η προοπτική της αστικής αναπτύξεως συγχέεται με τα προβλήματα εθνικής ολοκλήρωσης. [...] Επίσης στην ίδια περίπτωση, λόγω ακριβώς του εθνικού προβλήματος, ο αστισμός έπαιρνε τα χαρακτηριστικά του λαϊκίστικου κινήματος. Έτσι, μετά το 1880, στην Ελλάδα παρουσιάσθηκε ανανεωμένο το κίνημα του εθνισμού και της Μεγάλης Ιδέας. Η ανανέωση εννοείται σε τρία επίπεδα: α) η ιδέα αυτή

¹ Ο κ. Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος είναι ομότιμος καθηγητής της Ιστορίας των Νέων Χρόνων της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ.

ανταποκρίνεται σε μια νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται γύρω από το Αιγαίο, β) συνδυάζεται ο αστισμός με το λαϊκισμό και γ) η ανόρθωση του ελλαδικού κράτους επιβάλλεται ως προϋπόθεση για την εθνική ολοκλήρωση.

Ι.Ε.Ε., τόμος ΙΔ', σσ. 57-58

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Μολονότι κατά την περίοδο της απολυταρχίας (1832-1862) εμφανίστηκαν αμυδρότατα μόνο σημάδια κάποιας θεμελιακής διαφοράς γύρω από την εφαρμογή της Μεγάλης Ιδέας, το 1848 πλέον ο χαρακτήρας των κομμάτων καθοριζόταν από μια διευρυνόμενη διάσταση πάνω στο ζήτημα της Μεγάλης Ιδέας. Το ένα στρατόπεδο ήταν υπέρ της φιλικής συνύπαρξης με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, της διοικητικής εδραίωσης του ελληνικού κράτους και της εσωτερικής ανάπτυξης των πλουτοπαραγωγικών πηγών, στοιχείων τα οποία θεωρούσε ασφαλείς προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση της Μεγάλης Ιδέας στο μέλλον. Κατά τη γνώμη τους, οι σποραδικές προσπάθειες για υποκίνηση εξεγέρσεων στην Τουρκία προκαλούσαν απλώς την εχθρότητα της οθωμανικής κυβέρνησης, συνεπάγονταν σκληρά αντίποινα για τους Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και κρατούσαν την Ελλάδα σε αναταραχή. Το άλλο στρατόπεδο πίστευε ότι η μικρή εδαφική έκταση της Ελλάδας ήταν η αιτία της διοικητικής ανεπάρκειας και της μη βιωσιμότητας της οικονομίας. Συνηγορούσε για τη χρησιμοποίηση όλων των πόρων για τη συγκαλυμμένη υποστήριξη ένοπλων εξεγέρσεων, όπου και όποτε ήταν δυνατό. Με λίγα λόγια, επιθυμούσε να εκπληρώσει την εθνική αποστολή και ταυτόχρονα να επιλύσει τα εσωτερικά προβλήματα. Το να διατηρήσει κανείς φιλικές σχέσεις με την Τουρκία ήταν αδύνατο, έλεγαν, και το να περιμένει μια σαφώς ευνοϊκή διεθνή κατάσταση για να επιτεθεί εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν τόσο ηττοπαθές όσο θα ήταν το 1821»

John. A. Petropoulos, Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο (1833- 1843), ΜΙΕΤ, Αθήνα 1997, σ. 632-633.

ΘΕΜΑ Δ1

Λαμβάνοντας υπόψη τα κείμενα που ακολουθούν και σε συνδυασμό με τις ιστορικές σας γνώσεις να γράψετε τους λόγους που συνέβαλαν στην ανάδειξη της Σύρου σε ισχυρό ναυτικό κέντρο μετά το τέλος της Επανάστασης.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Αποδεσμευμένοι από τους εξαναγκασμούς που υφίσταντο ως «υποταγμένη εθνότητα» στο πλαίσιο της Αυτοκρατορίας, οι επιχειρηματίες που εγκαθίστανται στη Σύρα, με επικεφαλής τους Χιώτες μεγαλεμπόρους, θα μπορέσουν επιτέλους να αξιοποιήσουν το εμπορικό τους ταλέντο. Καθώς ελέγχουν τα δίκτυα των ανταλλαγών στην περιοχή, και βρίσκονται σε διαρκή επαφή με τους συγγενικούς τους ελληνικούς εμπορικούς οίκους της διασποράς, στο Λονδίνο, τη Μασσαλία, το Άμστερνταμ, την Τεργέστη ή την Οδησό, θα καταστήσουν τη νέα τους πατρίδα αναγκαίο ενδιάμεσο σταθμό στην κίνηση των ανταλλαγών ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή. «Επειδή και σεις

μετέρχεσθε το εμπόριον της μανιφατούρας², έχετε μέγα συμφέρον να εξοδεύετε όσον δύνασθε πράγμα εδώ, καθώς και άλλοι κάμνουν [...]. Είναι περιττόν να σας είπω ότι αι υποθέσεις σας θέλουν θεωρείσθαι με συγγενικόν ζήλον...», γράφει ο Λουκάς Ράλλης, πιθανότατα στους συγγενείς του στο Λονδίνο. Η Σύρα θα γίνει, λοιπόν, ένα είδος αποθήκης, ένα εμπορικό πρακτορείο της ανατολικής Μεσογείου. Αγοράζει από τη Δύση, χονδρικά και επί πιστώσει τις περισσότερες φορές, υφάσματα βαμβακερά και μάλλινα, σιδερικά και είδη κιγκαλερίας, δέρματα και ζάχαρη, και τα συγκεντρώνει στις αποθήκες της διαμετακόμισης ώσπου να τα μοιράσει σιγά σιγά στα διάφορα λιμάνια της Ελλάδας και του Αρχιπελάγους, «όπου οι αποστολές εμπορευμάτων γίνονται σταδιακά, κάθε φορά που παρουσιάζονται οι αντίστοιχες ανάγκες...». Σε αντάλλαγμα συγκεντρώνει και εξάγει τα προϊόντα του περιύρου: δημητριακά, σπόγγους και ακατέργαστα δέρματα, βερμιγιόν και φυσικά το μετάξι.

Εδώ οι εμπορικές και τραπεζικές πράξεις αποτελούν μέρος της καθημερινότητας: το παιγνίδι με τις μεταβολές των τιμών στο χρόνο ή με τις διαφορές τους από τόπο σε τόπο, οι αγοραπωλησίες συναλλαγμάτων, η προεξόφληση συναλλαγματικών. Χωρίς να ξεχνάμε και τις συμφωνίες για ναύλωση караβιών που κλείνονται επί τόπου· γιατί, εκτός των άλλων, η Σύρα θα γίνει και το κέντρο της ιστιοφόρου εμπορικής ναυτιλίας που ανασυγκροτείται ταχύτατα, μετά τις καταστροφές του πολέμου, και ξαναβρίσκει την κυρίαρχη θέση της στην ακτοπλοΐα του Αρχιπελάγους, αλλά και στη μεταφορά των δημητριακών από τη Μαύρη Θάλασσα και τις εκβολές του Δούναβη στη Μασσαλία και το Κάδιξ³.

Χρ. Αγριαντώνη, Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα, Ιστορικό Αρχείο Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 1986, σσ. 84-86

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Το διαμετακομιστικό εμπόριο αποτέλεσε την πρώτιστη οικονομική δραστηριότητα στη Σύρο σε όλη την περίοδο της ακμής της. Σπουδαία συμμετοχή στο συνολικό εμπόριο της πόλης είχαν και οι εισαγωγές, οι οποίες σαφώς υπερεπερέευσαν σημαντικά των εξαγωγών που πραγματοποιούνταν από τους συριανούς εμπόρους. Στην ουσία η Σύρος υπήρξε αφενός η αγορά διοχέτευσης των δυτικών και ανατολικών προϊόντων προς την Ανατολή και τη Δύση αντίστοιχα και αφετέρου ο τόπος εισόδου των εξωτερικών αγαθών προς την ελληνική ενδοχώρα. [...] Το εμπόρευμα που είχε παραγγελθεί από τον ερμουπολίτη έμπορο ερχόταν στη Σύρο για να κατατεθεί στην αποθήκη διαμετακόμισης (transit). Το ναυπηγείο της πόλης ήταν ένας από τους ζωτικότερους τομείς της τοπικής οικονομίας. Η πλούσια δραστηριότητά του οφείλεται στην παρουσία των ψαριανών και χίων ναυπηγών. [...] Στο πλευρό τους είχαν ένα πολυάριθμο εργατικό δυναμικό, το οποίο παρείχε ειδικευμένη εργασία. [...] Το συνολικά εργαζόμενο προσωπικό του ναυπηγείου ανέρχονταν σε

² Μανιφακτούρα: Παραγωγική μονάδα στην οποία εργάζονταν επαγγελματίες χειροτέχνες. Χειροτεχνικός ήταν και ο τρόπος παραγωγής.

³ Κάδιθ: Πόλη της Ισπανίας

πάνω από 1.000 άτομα. [...] Αν υπολογίσουμε ότι ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ερμούπολης το 1850 ήταν 7.650 άτομα, τότε ο αριθμός των απασχολούμενων στο ναυπηγείο της πόλης υποδεικνύει τη μεγάλη σπουδαιότητα που είχαν οι ναυπηγικές εργασίες στη Σύρο.

[...] Β. Καρδάσης, «Η Σύρος σταυροδρόμι της Ανατολικής Μεσογείου», στο Γ.Β. Δερτιλής - Κ. Κωστής (επιμ.), *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας (18ος – 20ός αιώνας)*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1991, σ. 329, 325 και 332.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ